

POLSKIE TOWARZYSTWO GEOGRAFICZNE
ODDZIAŁ W KRAKOWIE

**BADANIA
I PODRÓŻE NAUKOWE
KRAKOWSKICH GEOGRAFÓW
Tom II**

KRAKÓW 2005

Joanna Pociask-Karteczka

Na Przylądku Dobrej Nadziei

Przylądek Dobrej Nadziei znajduje się w Republice Południowej Afryki – jednym z najlepiej rozwiniętych pod względem gospodarczym krajów Afryki: dochód narodowy osiąga tam 3 160 \$ na osobę. Jego powierzchnia jest czterokrotnie większa od Polski i wynosi 1 221 tys.

km², zaś liczba ludności – jest prawie taka sama, tzn. 45,1 mln (1995; *Afryka, Encyklopedia ...*, 1997). Jest to jednak kraj wielu kontrastów: od nowoczesnej, zróżnicowanej gospodarki i rozwiniętej infrastruktury do rozległych obszarów slumsów leżących na obrzeżach wielu dużych miast.

RPA zawdzięcza swój potencjał gospodarczy przede wszystkim eksploatacji olbrzymich zasobów naturalnych, należących do największych na Ziemi. Są to złoża diamentów i złota (40% zasobów światowych), rudy manganu (80% zasobów), platyny (66%). Ponadto, w RPA występują złoża chromu, wanadu, uranu i żelaza. RPA zajmuje pierwsze miejsce na świecie w wydobyciu złota, rud chromu i wanadu, drugą – w wydobyciu manganu i diamentów jubilerskich, czwartą – w wydobyciu diamentów przemysłowych. Oprócz przemysłu wydobywczego, rozwijają się niektóre gałęzie przemysłu przetwórczego, np. hutnictwo i przemysł samochodowy. Produkcja rolnicza zaspokaja potrzeby wewnętrzne kraju oraz pozwala na eksport niektórych artykułów (jabłka, pomarańcze, kukurydza, cukier, wina, bawełna, tytoń).

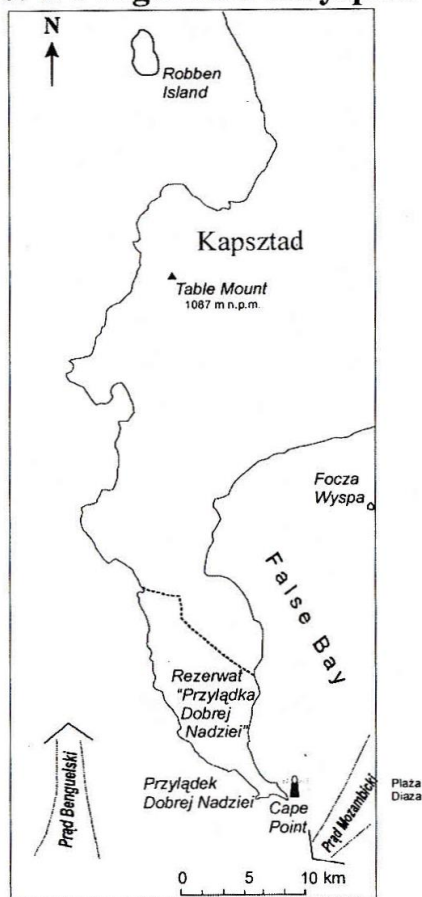
Ludność RPA jest niejednolita: 76% stanowią ludy Bantu (min. Zulusi, Soto, Kosa, Tswana) oraz Buszmeni i Hotentoci. Resztę stanowią Europejczycy (ok. 13%), Kolorodzi (8%) oraz Azjaci (3%). Ludność biała nazywana jest Afrykanerami: stanowią ją dawni Burowie, czyli potomkowie osadników holenderskich oraz Francuzi, Brytyjczycy, Niemcy, Żydzi, Włosi, Grecy, Portugalczycy oraz Słowianie – w tym także Polacy. Najmniejszą zamożnością oraz największym wskaźnikiem analfabetyzmu (68%) odznaczają się rdzenni mieszkańcy kraju.

Przylądek Dobrej Nadziei należy do grupy charakterystycznych punktów półkuli południowej, tak, jak na przykład Przylądek Horn – najbardziej wysunięty na południe obszar Ameryki Południowej (55°59' S; 67°16' W), czy też Przylądek Igielny – południowy skrawek kontynentu afrykańskiego (34°51' S; 19°59' E). Przylądek Dobrej Nadziei leży zaledwie 30' na północ w stosunku do Przylądka Igielnego i znany jest nie tylko z tego, iż stanowi południowe rubieże Afryki (34°21' S; 18°29' E), ale także z bogatej historii, specyficznego środowiska geograficznego, jak również z niepowtarzalnej, malowniczej i zarazem surowej scenerii.

Przylądek Dobrej Nadziei stanowi jeden z dwóch południowych cypli Płw. Przylądkowego, między którymi znajduje się zatoka otoczona kilkusetmetrowym klifem skalnym (ryc. 1). Skalisty cypel od strony wschodniej to Cape Point (fot. 5 – p. barwna wklejka), gdzie znajdują się dwie latarnie morskie: nieczynna – usytuowana na szczycie cypla oraz nowa, położona na skalnej półce kilkadziesiąt metrów niżej. Jest ona lepiej widoczna przez żeglarzy, aniżeli latarnia stara, która często

skrywana była w chmurach lub mgle, przez co wiele statków rozbijało się na klifie. Cypel od strony zachodniej to Przylądek Dobrej Nadziei (fot. 6 – p. barwna wklejka). Pomiędzy Cape Point i Przylądkiem Dobrej Nadziei, u stóp klifu, ciągnie się wąski pas wybrzeża zwany Plażą Diaza (*Diaz Beach*).

Ryc. 1. Fragment Półwyspu Przylądkowego

Źródło: opracowanie własne.

Historia poznania tego obszaru sięga XIV wieku, kiedy Bartolomeo Diaz, płynąc w 1487 r. na wschód, wylądował w Zat. Algoa. W 1497 r., podczas podróży do Indii, pojawił się tutaj Vasco da Gama. Od tego czasu na wybrzeżach Afryki Południowej zatrzymywały się załogi statków płynących do południowej Azji. Pierwsi osadnicy europejscy przybyli z Holandii w 1652 r. i osiedlili się w okolicy dzisiejszego Kapsztadu (Fryźlewicz, 1995).

Południowa część Płw. Przylądkowego objęta jest ścisłą ochroną w formie rezerwatu przyrody o nazwie "Przylądek Dobrej Nadziei". Rezerwat został utworzony w 1938 r. Powierzchnia Rezerwatu "Przylądek

Dobrej Nadziei” wynosi 7 750 ha. Na jego obszarze występuje m.in. około 250 gatunków ptaków, zebry, strusie, elandy (jedne z największych antylop) oraz pawiany (tzw. *bamboo*). U wybrzeży rezerwatu, a zwłaszcza w False Bay spotyka się wieloryby (m.in. humbaka: głównie od czerwca do listopada). Ponadto w wodach oceanicznych występuje bardzo bogata flora i fauna, liczne ławice makreli, sardeli, sardynek. Żyzność tych wód jest wynikiem połączenia prądów: zimnego Prądu Benguelskiego oraz ciepłego Prądu Mozambickiego. W wodach wokółprzylądkowych występują foki, których kolonia licząca kilka tysięcy osobników zamieszkuje m.in. Foczą Wyspę położoną w False Bay (fot. 7 – p. barwna wklejka). Oprócz fok, osobliwością wybrzeży są pingwiny (pingwin przylądkowy), które występują nie tylko na wybrzeżach (fot. 8 – p. barwna wklejka), lecz również na wyspach. Przykładem jest Robben Island, leżącej około 11 km na północ od Kapsztadu. Wyspa ta stanowiła od 1636 r. kolonię karną – aż do 1991 r., kiedy tamtejsze więzienie opuścili ostatni więźniowie polityczni. Skaliste wybrzeże Robben Island tworzy niepowtarzalną scenerię, w której wysokie grzbiety fal morskich rozbijają się o leżące prawie horyzontalnie warstwy niebieskich łupków, utrudniając żeglowanie i uniemożliwiając niegdyś ucieczkę więźniom. Współcześnie, Robben Island ma znaczenie historyczne: w pomieszczeniach więziennych zorganizowano muzeum historyczne; ponadto wyspa traktowana jest jako “pomnik” apartheidu (jęz. *afrikaans* – osobność). Niegdyś był tutaj więziony Nelson Mandela, którego zwolniono 11 lutego 1990 r.

Obecność zimnego Prądu Benguelskiego wpływa na klimat: na Przylądku występują bardzo niskie opady (ok. 100 mm). Klimat zwrotnikowy kontynentalny skrajnie suchy powoduje, iż wykształciły się tutaj ubogie gleby czarne i żółte (*lixisole*). Suchość klimatu, a także silne, porywiste wiatry oraz duże amplitudy temperatur, warunkują występowanie specyficznych formacji roślinnych, wchodzących w skład samodzielnego państwa roślinnego *Capensis*, jednego z siedmiu wyróżnionych na Ziemi. Występują tutaj dwa rodzaje zbiorowiska *fynbo* (zbiorowisko podobne do makii śródziemnomorskiej): nadbrzeżne – na piaskach alkalicznych, oraz wewnętrzne – na glebach kwaśnych. Charakterystyczną rośliną *fynbo* jest różnokolorowo kwitnąca *protea* uważana za narodowy kwiat Republiki Południowej Afryki. Na obszarze Rezerwatu występują liczne endemity. Stąd pochodzą rośliny ozdobne uprawiane w Europie, np. amarylisy, frezje, kalie, kliwie, pelargonie.

Na Przylądek Dobrej Nadziei najlepiej wyruszyć z Kapsztadu – 2,4 milionowego miasta położonego u stóp Stołowej Góry (1087 m n.p.m.),

zbudowanej z utworów osadowych karru (tworzyły się od karbonu aż po trias), wykształconych tutaj w postaci horyzontalnie leżących warstw piaskowców kwarcytowych wieku (Stańczak 1967). Jest ona bardzo dobrze widoczna zarówno od strony Atlantyku jak i Oceanu Indyjskiego. Płynąc zatoką od strony wschodniej, żeglarze często odnosili wrażenie, iż po osiągnięciu brzegu, znajdują się u stóp tej góry – w Kapsztadzie. Po wylądowaniu okazywało się, iż Kapsztad leży o wiele dalej, nad inną zatoką po przeciwnej stronie półwyspu i Stołowej Góry. Dlatego też, zatokę, z której widok wprowadzał żeglarzy w błąd, nazwano Fałszywą Zatoką (*False Bay*). Kapsztad jest czwartym pod względem liczby mieszkańców miastem Afryki z silnie zaznaczonymi wpływami holenderskimi, brytyjskimi i malajskimi. Jest to miasto portowe, w którym wyraźnie odczuwa się kosmopolityczną atmosferę.

Warto wspomnieć, iż obszary chronione zajmują w RPA około 7 mln ha, co stanowi 6% powierzchni kraju (ok. 1/4 terytorium Polski). Idea ochrony przyrody ma w RPA długą historię, bowiem pierwsze rezerwy powstały już w XIX w. Obecnie jest ich około 600. Zaś najstarszym i największym parkiem narodowym jest ustanowiony w 1926 r. Park Krugera, rozciągający się wzdłuż granicy z Mozambikiem (2 mln. ha). Żyje tam wiele zwierząt kopytnych. Niemniej jednak, rezerwat przyrody "Przyłodek Dobrej Nadziei" reprezentuje obszar o wyjątkowych i niepowtarzalnych cechach środowiska geograficznego.

LITERATURA:

Afryka, Encyklopedia Geograficzna Świata, 1997, red. A. Jelonek, OPRES, Kraków.

Fryźlewicz T., 1995, *Republika Południowej Afryki*, Warszawa.

Stańczak I., 1967, *Geografia Powszechna*, T. 4, Warszawa.